ANTONIMIA – PARTICULARITATE SEMANTICĂ A TERMINOLOGIEI DIN DOMENIUL ÎNVĂŢĂMÂNTULUI SUPERIOR ÎN LIMBA ROMÂNĂ ŞI LIMBA ENGLEZĂ

Victoria SOLOVEI

Antonimia semnifică relaţia ce se stabileşte între două unităţi lexicale care la nivel semantic se exclud. În DŞL 1997 [1, p.58] identificăm următoarea definiţie a antonimiei: „relaţie lingvistică şi logică între sensuri contrare sau contradictorii; este o relaţie de incompatibilitate sau de excludere reciprocă". O altă sursă specializată precizează că această relaţie semantică vizează „opoziţia de sens dintre două cuvinte cu referenţi nu numai diferiţi, ci şi contrari sau contradictorii" [2, p.120]. Pe de altă parte, este important ca unităţile lexicale aflate în relaţie de antonimie să aibă trăsături de sens comune, opunându-se cel puţin printr-un sem [4].

Steven Jones [4, p.7] afirmă că oamenii sunt predispuşi să organizeze cunoştinţele despre lume în raporturi de opoziţie, iar antonimia este o reflectare la nivel lingvistic a acestei abilităţi. Aşadar, la nivel de limbă comună, antonimia este o relaţie lingvistică naturală,

larg răspândită, care este însă locul acesteia în cadrul terminologiei în general, şi a terminologiei învățământului superior, în special.

R. Koucourek defineşte termenii antonimici ca „doi termeni care se opun printr-o pereche de seme contrare, având în comun celelalte seme” [5, p.167]. I. Druță [6, p.225] precizează că chiar dacă relaţia de antonimie „nu este relevantă pentru terminologie în general”, totuşi în cadrul unor terminologii reprezintă un criteriu important de clasificare a unităților terminologice.

Considerăm că relația de antonimie stabilită în cadrul sistemului terminologic al învățământului superior (ÎS) este de o importanță majoră, întrucât mulți termeni creați recent reprezintă noile concepte apărute odată cu schimbarea de paradigmă și dezvoltarea acestui sector al educației. Aşadar, decodificarea sensului specializat al noilor unități terminologice se face inclusiv prin plasare în opoziție cu termenii ce reflectă concepte tradiționale în învățământul superior (ÎS). Este important să remarcăm faptul că opozițiile se stabilesc cel mai des între termenii compuși, anume între determinanții care indică semele diferite ale cuplului antonimic.

Majoritatea specialiştilor propun clasificarea antonimelor conform criteriilor de formare și a raporturilor logico-semantice [7, p. 80-81; 3]. Astfel, conform tipului de opoziție stabilit, termenii antonimici din ÎS pot fi:

- **Termeni antonimici complementari –** termeni care nu admit un termen intermediar: (RO) *student național – student internațional; mobilitate inward – mobilitate outward; învățământ classic – învățământ digital;* (EN*) undergraduate studies – postgraduate studies, face-to-face course – e-course; domestic degree – foreign degree; national education – international education; distance learning – traditional learning; presence-based education – online education; incoming student – outgoing student; home university – host university; student mobility – staff mobility*;
- **Termeni antonimci contrari –** termeni care se exclud reciproc: (RO) *perioda de mobilitate cu grant – perioada de mobilitate fără grant (0 grant); studii doctorale cu frecvență – studii doctorale fără frecvență; universitate de stat – universitate privată; studii cu*

finanțare de la bugetul de stat – studii cu taxă; (EN) *to fail an exam – to pass an exam; full-time professors – part-time professors; mandatory courses – elective courses; collective mobility – individual mobility; on-campus learner – nomadic learner;*

- **Termeni de conversie (reciproci**) – prezintă același concept din puncte de vedere diferite: (RO) *instruire – ucenicie, predare – învățare; (EN) trening – instruction, teaching – learning*.

Conform criteriului de formare, termenii din ÎS sunt de tip **heterolex** [3], adică au radicali diferiți. Întrucât majoritatea termenilor antonimici sunt unități terminologice compuse de tip determinant-determinat, clasificarea va viza formarea determinanților, or, aceștia desemnează semele opuse: (RO) *studenți incoming – studenți outgoing; universitate de origine – universitate gazdă; corp studențesc – corp academic; mobilitate de predare – mobilitate de formare; diplomă de studii – diplomă falsă de studii; mobilitate temporară – mobilitate definitivă (transfer);* (EN) *mandatory courses – elective courses; student mobility – staff mobility; credit mobility – degree mobility; international mobility – domestic mobility; "pull" factors – "push" factors (for mobility); home internationalisation – cross-border internationalization; senior academic rank – junior academic rank; online teaching – face-to-face (traditional) teaching.*

Termenii antonimici de tip **homolex** [3] sunt formați în baza aceluiași radical cu ajutorul afixelor și afixoidelor: (RO) *educație națională – educație transnațională; universitate statală – universitate nestatală;* (EN) *inbound mobility – outbound mobility; EHEA country – non-EHEA country; basic courses – non-basic courses; offshore students – onshore students; university – non-university institution; mobile teachers – non-mobile teachers; traditional learner – non-traditional learner; degree programme – non-degree programme*.

În concluzie, menționăm că o cauză majoră a apariției cuplurilor antonimice în terminologia ÎS o reprezintă apariția noilor forme de organizareaa învățământului (folosirea TIC, mobilitatea academică), astfel termeni clasici, precum *universitate, predare, campus* (eng.: *university, teaching, campus*) devin antonime față de noile concepte prin achiziționarea determinantului *tradițional (eng.:: traditional)*. De

asemenea, observăm că termenii antonimici sunt exprimați mai concis în limba engleză, de cele mai dese ori cu prefixul *non (degree-seeking-student/ non-degree student),* pe când în limba română se apelează la perifraze (*non-degree student – student care urmează cursurile unei unversități fără dreptul de a obține un titlu la finalizarea studiilor*). Pentru respectarea principiului brevilocvenței, dar și a caracterului internațional al terminologiei ÎS, se face apel și la împrumuturi (*incoming – outgoing*) sau calcuri (*învățare digitală/digital learning, internaționalizare acasă/ internationalization at home*). Relațiile de antonimie facilitează sistematizarea sistemului conceptual al ÎS și contribuie la nuanțarea semantică a termenilor, în special a celor care desemnează noile realități din domeniu.

Referințe:

1. BIDU-VRÂNCEANU, A. et al. *Dicționar general de științe ale limbii*. București: Editura științifică, 1997. 573 p.
2. BIDU-VRÂNCEANU, A. FORĂSCU, N. *Limba româna contemporană. Lexicul*. București: Humanitas, 2005. 280 p.
3. MOROIANU, Cristian. *Antonimia în limba română. Antonimia neologică*. 2011 [Accesat 27.12.2018]. Disponibil: www.unibuc.ro/prof/moroianu.../2011febAntonimia_neologica_in_limba_romana.doc.
4. JONES, S. *Antonomy: a Corpus-Based Perspective*. London/New-York: Routlege, 2004. 191 p.
5. KOCOUREK, R. *La langue française de la technique et de la science*. Wiesbaden: Oscar Brandstetter, 1991. 259 p.
6. DRUȚĂ, I. *Dinamica terminologiei românești sub impactul traducerii*. Chișinău: CEP USM, 2013. 335 p.
7. PITAR, M. *Manual de terminologie și terminografie*. Timișoara: Mirton, 2013. 225 p.